

– Kicsit penészes ez az abrak – dűnnyögi teli szájjal Pepi.
 – Jó az. Csak dohos.
 – Penészes, dohos: ugyanaz. Nem gondoltam volna, hogy ilyen lesz az utolsó vacsorám.
 – Hagyd el ezt! Reggelire kapsz répát. Te Pepi!
 – Mi van?
 – Ha egyszer mégis..., ha meghalnál...
 – Mi van akkor?
 – Ugye nem baj, ha majd levágom azt a kis zsírt a nyakadról.
 – Mit hadoválsz?
 – Azt a kis zsírt. Ne menjen kárba. Jó kis csizmakenőcs lesz belőle.
 – A testemből? Há' pedig azt nem lehet! De neeem!
 – MÉR nem? Neked akkor már úgyis mindegy. Nem lesz az több egy csupornál, de az is valami.
 – Ó, te sunyi, ravasz paraszt, a legjobb barátod halálán is nyereszkedni akarsz?! A félelemtől és a felháborodástól remegve Pepi csurgatni kezdi a vizeletét.
 – Jól van, csak vicceltem – kacag Putyi bácsi, és simogatni kezdi barátját. S mikor látja, hogy annak könnyes a szeme, az övé is benedvesedik.
 Pepi lassan megnyugszik. S már dühösen veti oda Putyinak:
 – Do piče! Hülye tirpák! Sosem bírtam a vicceidet! Nem is bánom, hogy elpatkolok, legalább megszabadulok tőlük.

Szilasi László

Saját élet

ANYÁM NŐVÉRE DREZDA BOMBÁZÁSAKOR ÉS UTÁNA

A drezdai légiriadók alatt, bár őket nem érintette, nagyon csendben voltak: óvatosság volt ez, félelem, részvét, vagy talán maga a megelőlegezett gyász. Később aztán azonnal úrrá lett rajta a rettegés, ha hajnalban hirtelen megszólalt a férje ébresztőórája, felberregett a kertjükben a motoros fűrész, megdördült az ég, döngve becsapódott egy vasajtó, vagy szilveszterkor petárdákat robbantott örömeiben a szomszéd. Mentek a zsinatoló patkányok között a törmelékmezőbe lassan belevésődő gyalogösvényeken, lépéseikkel vésték tovább maguk is. Férfiak jöttek, ékszerekről beszéltek, amiket azért még meg lehetett volna talán menteni. A család a lakásban rájuk váró zöldbabról álmodott, nem volt szezonja, lesózva vár rájuk a bádognakásban, nem volt már lakás. Egy asszony nedves törmelékhalmon kuporgott, két kézzel, görcsösen kapaszkodott a gót betűs *Bibliájába*. Egy frissen megvakult öregember olvasólámpát ölelt szorosan magához, el nem engedte. Ragaszkodás, várakozás, kapaszkodás, ölelés. Félelem, remegés, harag. Együtt tértek aztán vissza a tudatába mind. A férfiak, a család, az asszony, az öregember. Együtt közlekedtek a fejében, mint a látomások, ezek a takarásból előmászó, kézzel újra

megfogható, a füst és az égett emberi hús friss szagát hordozó emlékképek. Újabb asszony jön, kezében vulkánfíber bőrönd, kinyílván könyvek hullnak belőle, selyem kispárna, a családi ezüst, meg egy kaucsukbabává zsugorodott, összeégett csecsemőholttest. Ezt már nem bírja el. Megpróbálja egy másik emlékképpel eltakarni. Az *Altmarkt* közepén a vasúti sínek emelvényeire halmozott hullákat százasával égetik el a treblinkai SS-kommandó tapasztalt harcosai. Egy ideig működik. Eltakar. Aztán újra ott a vulkánfíberes asszony. A kaucsukbabát leporolja, visszarámol mindent a földről, megy tovább nehéz bőröndjével az asszony. Ő pedig ekkor, jó harminc évvel később, lassan elindul a Nyisztor Nándor utca téglajárdáján a szegedi gyors felé.

AZ ARANYGYŰRŰ

A keresztanyám férje gonosz módon *Szilaj*nak szólította az apámat. Apám elnézte ezt neki, mert majdnem mindenkinek majdnem mindent elnézett, híres jókedvei alatt belülről zabálta a depresszió. Akkoriban majd' minden házat *kalákában* építettek a rokonok, a barátok és az alig-alig létező üzletfelek. Apám is elment a keresztanyámék házépítésére, mert hívták. Azt a feladatot kapta, hogy a padlás vályoganyagát gyúrja, egyengesse, lapítsa. Vödörökben húzták fel neki a sarat. Ő pedig térdelt a mocsokban, és dolgozott, dagasztott, simított. Nem volt még meg a tető, nagyon örült napsütötte, szorgos magányának. Amikor azonban munkája végeztével lejött a tetőről egy létrán és megmosta a kezét a kerti csapnál, észrevette, hogy odalett a házassági aranygyűrűje. Belecsúszott a sárba. Nem volt rá esélye, hogy visszaszeresse. Túl nagy volt neki az a százhusz négyzetméter. Otthagyta az aranygyűrűjét, és magában nagyokat nevetett azon, hogy ez az ember továbbra is leszilajozhatja ugyan, ő mégis odavetett neki észrevétlenül egy jókora értéket, *nesze, te aljanép*. Örülnek, ha megtalálhatnám. Lepakolnánk a padlást. Aztán felmennék oda egy fémkeresővel. Vijjogna, ha meglenne a keresett tárgy. Kikaparnám, előlnám, felhúznám az ujjamra. Hatvan éve van már odabenn. Talán lyukacsos lenne, mint a mocsárból előhúzott vas, a samurájok *katanájának* alapanyaga.

JOHN DEERE

Szüleim nem a saját életüket élték. Ezt, a mostanit csak a nyakukba varrta valaki, valami gonosz történelmi gnóm. Volt egy időszak, amikor sokat veszekedtek. Anyám sírt, kiabált, valaha kirakatrendező akart lenni, egyetemi hallgatók, állatorvos-növendékek, vegyészek udvaroltak neki. Apám nevetett. Félttem, elválnak. Anyám *bevarrt*. Gyárba, darabbérbe, a konyhában, az állandóan zakatoló Lucsnyikon, máig hallom, ahogy ugat a gép. Apám betonkerítéseket épített a nagybátyáimmal. Disznót tartott, pedig utálta az állatot, a bűzt, a szarszagot, a trágyát. De tömött apám libát, tartott tojójúkokat, szerelt rádiót, tévét, még autót is, fusiban. Jobb Zsigulikra, öreg, jól garazsírozott Skoda Felíciákra, Oktáviákra azt mondta, ha felnyitotta a motorházatetőt: *tik-tak, tik-tak, mint a Doxa. Doxa, tudod te, mi volt az?* Banán, narancs ugyan könnyebben került, az apránként hazahordott literes műanyag benzinesüvegekből feltankolt szarvasos Volgának pedig bocsánatkérőn tisztelgett a rendőr, de a savanyú szegénységből nem sikerült igazán kimosakodniuk, kikeveredniük, visszamászniuk. A magukra hagyott régi

formák maradványait pedig, mint az apámék tanyai udvarán egy szellős kora tavaszi napon a John Deere cséplőgépet, nagyanyám halálakor végképp megrogyasztotta a nem is történő idő.

A LEVÉLTITOK

Apám szépen, csendben masírozott a teljes idegösszeomlás felé. Én azonban nem értem rá arra, hogy vele foglalkozzam. Tizennégy éves voltam, és tavasz volt: lekötötték a hormonok. Névrokon és mindenütt izgalmasan domborodó osztálytársnőm egyik levelét tévedésből hozzánk dobták be, és nekem hihetetlen mélységű szexuális izgalmat okozott, hogy gőz felett felbonthattam és elolvashattam egy ismeretlen férfi erotikusan túlfűtött szerelmi vallomását: nyilván maszturbáltam volna, ha tudom, mi az. A levelet visszaragasztottam, vissza akartam adni, hogy – mocskos ügyemre feltéve az aljas koronát – a lány arcán az iskolában újra megláthassam és higgadtan tanulmányozhassam majd a fékezhetetlen, messziről szagló pubertástestiség ugyanazon fékezhetetlen izalmát. Eljött, kérte a levelét, úgy tettem, mintha nem találnám. Mégis megtett. Égett az arcom, szégyelltem magam, de pirulásomat mindenki apám betegségére fogta.

VOSZTOK

Baj volt az órákkal. Apám mindet, majdnem mindet elpusztította. Az utolsó reggelen, mielőtt elindultam volna az iskolába, bementem hozzá elbúcsúzni. Megcsókoltam. Irtózzal elegy gyilkos gyűlölettel csak ekkor vette észre, hogy az én karácsonyra kapott első karórám még megvan, még jár, és fél nyolcat mutat. *Itt a baj, itt a baj!* – ordította belőle valaki az ő teljesen elváltozott, ismeretlen hangján. Anyám villámgyorsan magához rántott, körülölelt, de már a mozdulat kezdetén elkésett. A testes, kék számlapos Vosztokot széles, barna duplaszjű rögzítette a csuklómra. Apám egy villanás alatt letépte, éreztem, akkora volt benne az erő és az indulat, hogy az egész karomat vállból ki tudta volna tépni, felpattant, rohant kifelé a zsákmánnyal, mi utána, anyám sikított, apám pedig, mint valami hatalmas, kisportolt, őrzőgő fehér bohóc, valószínűtlen szökellésekkel, magas térdemeléssel végigrohant a kinti folyosón, leszaladt a ház végébe, feltépte, majdnem kiszakította a budi beriglizett ajtaját, majd hatalmas, széles mozdulattal belevágta az utolsó órát a fekáliába. Izgatottan, de láthatóan megkönnyebbülve tért vissza. *Most már jól van. Most már minden jól van, kisfiam.* Anyám csak ekkor hívta ki a mentőket. Elvitték. Tizennégy éves voltam. Egy fiúnak megölnie az apját. Nekem azonban akkor nem volt apám. Azt hiszem, hiányzik belőlem ez a gyilkosság.

CÉLPONTÁTHELYEZÉS

Anyám félt, hogy nagyon megijedtem. Néhány napig nem mentem iskolába, beteget jelentettünk. Anyám beszélt, sokat beszélt, nyugtatott. Délután közösen befeküdtünk az ágyba, mint kisgyermekkoromban. Ettől akár tényleg meg is ijedhettem volna, de fontosabb ügyeim voltak: a következő napi céllövőversenyre készültem. Légfegyver, álló testhelyzet, ötös bemelegítősorozat után ötször öt lövés. Szerettem

az amerikánerből készített kis lólapbevonó-szerkezeteket, a fegyverolaj szagát, meg a profi nagylányokat, balkezükön egyujjas bundakesztyűvel, csizmában, pufajkában, fűlvédővel. Célpontáthelyezés, ez volt a taktikánk a félrehordó fegyverekkel szemben. Áthelyeztem a célpontot a megfelelő helyre, és a fegyver továbbra is félrehordott ugyan, ám a kicsi lövedékek mégis a célpont közelében csapódtak be. Becsaptuk a tévedést, kijátszottuk a hibát. Talán nem volt véletlen, hogy az edzőnk a mi mélyen alkoholista fizikatanárunk volt.

KERESZTMAMA

Apám annyira szeretett volna egy autót, hogy még abba is belement, egy eltartási szerződés keretében vegyük oda magunkhoz Anyumama testvérét, Keresztmamát. Egyedül maradt a tanyán, bennünket választott, szerette a gyerekeket. Apám megvette a Skoda 1000 MB-t, és aztán hordhattuk az öregasszonyt minden vasárnap reggel a jainai evangélikus nagytemplomba. Nagyon csúnya banya volt, egy igazi vasorrú bába, az egyetlen haszna számomra az volt, hogy hozott rengeteg *Kíncses Kalandáriumot*, azokat nagyon szerettem, vissza lehetett menni velük az időben. Kényszerképzeteim voltak. Bizonyos voltam benne, hogy meg akar mérgezni. Megmérgezi az ételeket, és aztán megkínál velük, girbegurba ujjai belelőgnak a bablevesembe. Ha elfordult, kiöntöttem, engem aztán nem csap be. Aztán abban is biztos lettem, hogy már az érintése is mérgez, az ajtók kilincseit a könyökömmel nyitottam ki. Kellemtelen volt ez a kényszeresség, de kijátszhattam vele a gonosz asszony minden trükkjét. Demens volt, az az igazság. Anyám másfél évig ápolta, a pelenkákon át elkísérte egész a csabacsúdi sírig. Apám néha segített. Betette a szipirtót a gyerekek kiskádjába, ott próbálta kifürdetni a szarból. De kivenni nem bírta, mert az öregasszony belekapaszkodott a fémbe, vitte volna magával. A legkisebb öcsém néha elkapta hátulról, benyúlt a hóna alá, toltta maga előtt a sikoltozó, kicsike szörnyet. Amikor végre meghalt a rém, anyám egy hatalmas zöld ruhában ájtott hozzám Szegedre. *Meghalt*, mondta. *Oda utazom, ahová csak akarok. Újra szabad vagyok.*

LOCSOLKODÁS

Az volt az érdekes, hogy majdnem a teljes rokonságom a Pozsonyi utcában lakott. Bementél az egyik végén, kijöttél a másikon, és már találkoztál is mindenkivel. Erre csak egyszer volt alkalom az évben: húsvétkor. Apám beültetett mindhármunkat a Skodát követő zöld, 1300-as Ladába, és elindultunk a túrára. Akkor már hárman voltunk gyerekek, nagy volt az öröm. Verset mondtunk, locsolkodtunk, kivettük a részünket az ősznépi vándorkoldulásból, aztán a csokinyulakat bedobáltuk a kocsiba, hadd olvadozzanak tovább, a papírpénzt pedig odaadtuk apámnak. Később az *Új Magyar Lexikonban* lapítottuk őket simára, még évek múlva is találtam bennük egy-egy húszast, ötvenest. Volt egy olyan gyanúm, hogy locsolkodás, végül is, nincs már. Csakis nekünk rendezik meg ezt az egészet. De ez nem vette el az örömet, a testvéreimnek meg nem mondtam. Ma pedig néha eszembe jut, milyen jó lenne vadonatúj, tiszta ruhákban még egyszer végigutazni az egész Pozsonyi utcán, belépni a mi házainkba. Nem él már közülük senki.

A GYÜLEKEZET

És hát a templomba is el kellett járnunk. Anyámék megtértek az anyjával, és mi minden szombaton elmentünk a békéscsabai hetednapos adventista imaházba, amit annak idején egy adventista Igaz Ember építtetett. Sok volt a gyerek, szerettem oda járni, van is egy színes fénykép, amin minden fiú rajta van: a későbbi orvos, a dékán, a patikus, a gyógyszerügynök, a hegedűművész, a biztosítási ügynök, az egyetemi oktató, a lelkész, a kertész, válogatott társaság. Jókora a belső terem, a szocializmus éveiben télire lezárták a magasabb egyharmadát, az alacsonyabb maradék részt duruzsoló olajkályhákkal fűtötték, váratlan és meleg intimitás Isten házában. Aztán jött a tavasz, a termet újra kinyitották, és az oltár előtt – *Isten a szeretet*, ez volt rajta a felirat – verseket mondtunk, közös zeneszámokat játszottunk az anyáknak az átható orgonailatban. Azt hittem, ez az egész nem fontos nekem. Amikor később, Szegeden, egy garázs műhelyszobájában volt az albérletem, elhatároztam, hogy elkezdek inni. Vettem egy kétdecis Kevertet: császárkörte likőr plusz rum, iszonyatos keverék. Nem vált be. Rossz volt az íze. Rá kellett jönnöm, hogy Isten nélkül teljesen üressé válik az életem.

ÚJ RUHA

Régen úgy volt, hogy a frissen kapott ruhát először a templomba vették fel az emberek. Anyám nagynénjeit le is bohócozták a jaminai evangélikus templomban, *nehogy már így gyertek ide, drága kis csiricsáré Backfisch-aim*. Húsvétra és karácsonyra mi is kaptunk új ruhát, a szüleim folyamatosan gyűjthettek rá. Új cipő, új nadrág, új ing, már alig emlékszem rájuk. Csak egy könnyű ballonkabát maradt meg, aminek halványkék volt a színe, négy zseb díszelgett rajta, patenttal záródott, öve is volt, de a legemlékezetesebb az, hogy a kis függelékeiről csillogó fémkarikák lógtak le, jaj, gondoltam akkor, ez annyira férfias lehet. A kabátokat az Állami Áruház emeletén árulták régies modorú emberek. Az lett a szokás, hogy mi is a gyülekezetbe vettük fel először a friss ruhaneműt. Műbőrcipő (forró a talpa, mint a vasaló), élére vasalt nejlonnadrág [annyira beleizzadsz, hogy alig bírod levenni], ostoba ing a Vörös Október Ruhagyárból [az is valami műanyag], s ehhez még a világoskék ballonod. Régies volt ez a szokás. Még az adventisták is kinevettek. Elszabotáltuk a testvéreimmel, amint lehetett. De az új ruha azóta is zavarba hoz: hova is lenne méltó először fölvennem. A szombat délutánom üres.